

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Številka: 065-02-16/2023/15
Ljubljana, 15. 11. 2023

Državni svet Republike Slovenije je na 11. seji 15. 11. 2023, na podlagi 29. in 67. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20, 67/22 in 69/23), sprejel naslednji

SKLEP

Državni svet se je seznanil z Zaključki posveta »Zadrževanje voda in pregrade – pomemben gradnik okolja in družbe; Znanje in izkušnje od včeraj in danes za uspešen trajnostni razvoj« ter na podlagi prvega in drugega odstavka 97. člena Poslovnika Državnega sveta poziva Vlado Republike Slovenije, da zaključke posveta prouči in se do njih opredeli v roku 30 dni.

* * *

Zaključki posveta se glasijo:

»Državni svet Republike Slovenije, Slovenski nacionalni komite za velike pregrade, Slovenska inženirska zveza ter Inženirska akademija Slovenije so 9. 10. 2023 organizirali posvet »Zadrževanje voda in pregrade – pomemben gradnik okolja in družbe: Znanje in izkušnje od včeraj in danes za uspešen trajnostni razvoj«.

Posvet je bil namenjen predstavitvi pomena zadrževanja voda pri prilagajanju na podnebne spremembe ter pozitivnih vidikov večnamenskih zadrževalnikov kot javne gospodarske infrastrukture za lokalne skupnosti, kmetijstvo, gozdarstvo in naravo. Pregrade in akumulacije, skupaj z drugimi strukturnimi in nestrukturnimi ukrepi, predstavljajo ključni sistem v okviru celovitega upravljanja z vodnimi viri in vzpostavitve odpornosti narave in družbe na klimatske spremembe. Večnamenski zadrževalniki so že in bodo v luči podnebnih sprememb tudi v prihodnje igrali izjemno pomembno vlogo tudi pri ohranjanju biotske raznovrstnosti, saj ugodno vplivajo na vzpostavitev primernih življenjskih pogojev za številne ogrožene živalske vrste ali habitatne tipe. Izgradnja zadrževalnikov je tako navzlic splošnemu prepričanju, da posegi škodujejo rastlinskim in živalskim vrstam, lahko pogoj za njihovo ohranitev. Na tehnični in institucionalni ravni so nujna prizadevanja za iskanje posredovanja med različnimi stališči, ki bi se morala zblížati za doseg skupne blaginje in odpornosti družbe in okolja.

Cilj posveta je bil, da se širši javnosti predstavijo družbene, okoljske in gospodarske koristi vodnih zadrževalnikov in pregrad, njihovo vlogo v našem vsakdanu in pri

doseganju ciljev trajnostnega razvoja ter zagotavljanju okoljske trajnosti v luči podnebnih sprememb in njihov pomen za krepitev odpornosti narave in družbe.

* * *

Posvet so vodili in povezovali državni svetnik Leopold Pogačar, državni svetnik in tajnik Inženirske akademije Slovenije prof. dr. Radovan Stanislav Pejovnik ter predsednica Slovenskega nacionalnega komiteja za velike pregrade, SLOCOLD, Nina Humar.

* * *

V uvodnem pozdravu je predsednik Državnega sveta Marko Lotrič med drugim izpostavil, da danes stroka, znanost in vedno nove tehnične rešitve omogočajo gradnjo pregrad in zadrževalnikov, ki ne služijo zgolj proizvodnji električne energije ali namakanju, ampak so zasnovani večnamensko in ob osnovni funkciji dajejo sinergijske učinke ter ustvarjajo pogoje za habitate in biotsko pestrost, zagotavljajo boljša izhodišča za ukrepanje ob obsežnih požarih, omogočajo oskrbo s pitno vodo tudi v sušnih obdobjih in še vrsto drugih funkcij.

Udeležence je pozdravil tudi državni svetnik in tajnik Inženirske akademije Slovenije prof. dr. Radovan Stanislav Pejovnik, ki je predstavil širši kontekst gradnje pregrad in zadrževanja voda v luči podnebnih sprememb ter njihovo vlogo pri zmanjševanju posledic ob izjemnih dogodkih, kakršen je bil dogodek v začetku avgusta 2023.

* * *

V uvodnem delu predstavitev je izr. prof. dr. Andrej Kryžanowski, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani, in predsednik Inženirske zveze Slovenije, predstavil zgodovino pregradnega inženirstva v Sloveniji.

V prvem sklopu predstavitev so svoje izkušnje in poglede na vlogo pregrad in zadrževalnikov v procesu prilagajanja na podnebne spremembe ter njihovo vlogo pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja predstavili: Michel Lino, predsednik Mednarodne komisije za velike pregrade, ICOLD; Serafina Lizaridou, predsednica Evropskega regionalnega odbora ICOLD, EurCOLD; Giovanni Ruggeri, predsednik italijanskega Nacionalnega komiteja za velike pregrade ITCOLD; Antonella Frigerio, namestnica direktorja Oddelka za trajnostni razvoj in energetske vire pri RSE, in prof. Josef Schneider iz Inštituta za hidravlično inženirstvo in upravljanje vodnih virov, Tehnična Univerza Gradec.

V drugem sklopu predstavitev so vlogo in pomen pregrad za skupnost in družbo predstavili poveljnik Civilne zaščite Republike Slovenije Srečko Šestan (Vloga pregrad in nasipov pri zmanjševanju posledic zaradi naravnih nesreč oz. koristi pregrad za zmanjševanje škode ob izjemnih dogodkih); klimatologinja in članica Medvladnega odbora za podnebne spremembe Združenih narodov prof. dr. Lučka Kajfež Bogataj (Kakšni vremenski ekstremi nas čakajo; pomen pregrad v procesu prilagajanja podnebnim spremembam); direktor HESS, d. o. o., Bogdan Barbič (Pregrade kot protipoplavni ukrep in obnovljiv vir); predstojnik Raziskovalnega inštituta za geo in hidro tveganja in član Inženirske akademije Slovenije prof. dr.

Matjaž Mikoš (Osvetlitev celostne problematike gradnje pregrad in zadrževalnikov) ter raziskovalec in asistent doc. dr. Matjaž Glavan z Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani - v soavtorstvu z doc. dr. Rozalijo Cvejić in doc. dr. Vesno Zupanc (Zadrževalniki so ključni za prilagajanje kmetijstva podnebnim spremembam).

V zadnjem sklopu predstavitev so izkušnje lokalnih skupnosti z vidika zadrževanja voda predstavili župan občine Železniki Marko Gasser, župan občine Žirovnica in podpredsednik Komisije Državnega sveta za lokalno samoupravo in regionalni razvoj Leopold Pogačar, župan občine Brežice Ivan Molan in župan občine Sevnica ter nekdanji državni svetnik Srečko Ocvirk.

V razpravi so mnenja podali Boštjan Pišotek iz HESS, d. o. o., Stanka Koren iz Direkcije Republike Slovenije za vode ter Brina Sotensek iz Lutre, Inštituta za ohranjanje naravne dediščine.

* * *

Na podlagi predstavitev in razprav so bili oblikovani naslednji

z a k l j u č k i:

1. **Podnebne spremembe so dejstvo.** Hidrološka neravnovesja, ki nastajajo kot posledica teh sprememb, vplivajo na človeka, naravo, gospodarstvo, kmetijstvo, družbo. Naša percepcija, da imamo vode dovolj, je zmotna. Zavedati se je namreč treba, da je voda zelo neenakomerno razporejena prek celega leta in tudi prek daljšega časovnega obdobja (5, 10 let), pri čemer pa »naravna« razporeditev vodnih količin ne odgovarja nihanju potreb. Da bi zadovoljili potrebe človeka in narave po vodi, je treba vodo zadržati, ko jo je dovolj, in jo shraniti za obdobja, ko jo je premalo. S podnebnimi spremembami se ne moremo boriti, lahko pa se nanje pripravimo in prilagodimo ter se ustrezno odzovemo in omilimo škodo, ki bi sicer nastala. Zadrževalniki so najbolj učinkovit ukrep, ki nudijo odgovor tako za obdobja, ko je vode preveč, kot tudi za čas, ko jo je premalo, in so nujni za trajnostni razvoj in odpornost narave in družbe tudi v prihodnje. Le z zadostno količino vode bomo lahko ohranjali naravo in družbo.
2. **Voda je strateška surovina 21. stoletja – brez vode ni hrane, elektrike, naravni habitati so obsojeni na propad.** Voda je eden izmed tistih redkih obnovljivih naravnih virov za pridobivanje energije, ki se najbolje prilega načelom trajnosti. Pri načrtovanju rabe vodnih virov je treba stremeti k njihovi smotrni in trajnostni rabi, da bodo zadoščali potrebam ljudi, obenem pa v največji možni meri omogočili ohranjanje naravnih razmer in s svojo pojavnostjo v prostor vnesli dodano vrednost.

Vodo lahko sicer zadržimo tudi po naravni poti (mrtvice, kali, podzemni zadrževalniki), vendar to lahko storimo le tako, da vodi vrnemo prostor¹. To v

---

¹Po naravni poti lahko vodo zadržujemo, če vodi vrnemo prostor. Razpoložljivi prostor imamo pa le, če zemljišča odkupimo od lastnikov. Če zemljišč ne odkupimo, je treba vzpostaviti dialog z lastniki in se soočiti s tem, da imajo lahko različne interese. Temu je treba prilagoditi tudi varovanje pred visokimi vodami in izrabo obvodnega prostora.

Sloveniji ni enostavna naloga, saj prostor zagotovimo le tako, da posežemo na kmetijska, gozdna ali poseljena zemljišča, s tem pa posežemo v potrebe človeka ali narave. Kar na eni strani vzamemo, je treba na drugi strani vrniti. Vzpostaviti je treba dialog med lastniki in deležniki prostora in se soočiti z dejstvom, da imajo lahko različne interese. To pa pomeni, da bo treba v primeru, če se ugodi enemu interesu, vložiti več dela in sredstev na drugih področjih. Če npr. želimo vrniti prostor, to pogosto pomeni poseg na kmetijske površine ali na poseljena območja, obenem pa interes, da se na teh območjih ohrani sedanja raba, zahteva načrtovanje ustrezne poplavne ureditve. Uskladitev teh interesov in postavitev prioritete je nujna za obstoj in razvoj.

3. Slovenija je edina država EU, ki je **v Nacionalni energetske in podnebni načrt (NEPN), poleg zavez, zapisala tudi prepovedi in s tem prižgala rdečo luč izgradnji hidroelektrarn.** Tako smo sami zavrnil enega izmed najčistejših obnovljivih virov energije, ki se najboljše od vseh prilagaja načelom trajnosti.

Hidroelektrarne predstavljajo tako enega od najčistejših obnovljivih virov energije kot enega od ključnih stebrov oskrbe z električno energijo, prav tako pa omogočajo stabilnost delovanja energetskega omrežja. Izgradnja pregrad za namen pridobivanja hidroelektrične energije ni le vložek v energetske neodvisnost, zlasti ob dejstvu, da so projekti pregrad zasnovani večnamensko in zagotavljajo koristi za družbo (zmanjšanje poplavnih škod, namakanje, rekreacija, sprostitve) in tudi za okolje (bogatenje podtalnice, ohranjanje hidroloških pogojev za habitate, ki so odvisni od vode, omilitev hidroloških ekstremov, ki uničujoče vplivajo tudi na živalske in rastlinske združbe).

4. Umeščanje zadrževalnikov v prostor je dolgotrajen in kompleksen proces, pri katerem je treba uskladiti zahteve številnih deležnikov prostora. To govori v prid trditvi, da se danes gradijo večnamenski zadrževalniki. **Pregrade in zadrževalniki so zasnovani tako, da ne odgovarjajo le eni, temveč številnim potrebam naenkrat** (hidroenergija, namakanje, zagotavljanje pitne in/ali tehnološke vode ter ekološko sprejemljivega pretoka, ki služi ohranjanju habitatov na določenem rečnem odseku, itd.). **Ni naključje, da je v Sloveniji dobrih 75 % zadrževalnikov zgrajenih na območjih, ki jim je bil po izgradnji podeljen naravovarstveni status** (NATURA, Ekološko pomembno območje, naravna vrednota).

Pri tem moramo biti pozorni, saj so tudi večnamenski zadrževalniki zgrajeni z določenim namenom (določeno imajo primarno, sekundarno rabo, itd.). S časom se projektnim rabam pridružijo druge, t. i. pridružene rabe (ribištvo, turizem, narava ipd.), ki pa v Sloveniji pogosto začnejo diktirati pogoje izrabe zadrževalnika in postopoma vplivajo na pogoje obratovanja (npr. nastanek zarasti, zaproditev zadrževalnika ipd.), kar lahko sproži probleme, zlasti v izjemnih razmerah. **Pomembno in nujno je, da se ohranja projektna raba zadrževalnikov in pregrad, pridružene rabe pa se morajo podrediti pogojem projektne rabe in ne obratno.**

5. **Zadrževalnike in pregrade je treba vzdrževati, razpoložljive zadrževalnike pa izkoristiti.** Vzdrževanju vodnogospodarskih zadrževalnikov in pregrad se v Sloveniji namenja bistveno premalo pozornosti in finančnih sredstev. Objekti

postopoma propadajo, izgublja se njihova polna funkcionalnost. Po drugi strani imamo v Sloveniji nekaj zadrževalnikov, ki niso izkoriščeni v polni meri (npr. Vogršček, ki je le približno polovično izkoriščen, zadrževalnik Medvedce, zadrževalnik Pristava ipd.).

6. **Postopki prostorskega umeščanja pregrad in zadrževalnikov** so nenormalno dolgi. Čeprav je treba postopke prostorskega umeščanja upoštevati, saj so določeni z razlogom, jih je treba izpeljati hitreje in učinkoviteje. Opaža se odsotnost strategije in kriterijev za določitev prioritete, ki bodo ugodne tako za človeka kot za naravo, ter ob tem čim manj obremenjujoče pri prostorskem umeščanju. Postopek uskladitve interesov in postavitve prioritete je treba opraviti pred začetkom investicijskih postopkov.

Nedopustno je splošno in a priori spodbujanje nasprotovanje gradnji zadrževalnikov, ki zagotavljajo številne ugodnosti, ki niso koristne le za človeka. Vsekakor je treba v postopku prostorskega umeščanja pregrad in zadrževalnikov skrbno preveriti vplive in jih, kolikor se da, omejiti, vendar je treba tudi upoštevati, da Ustava na prvo mesto postavlja človeka in nato tudi ostale elemente prostora.

7. Z izgradnjo **zadrževalnikov in namakalnih sistemov** rešimo sočasno dva problema – ohranjanje kmetijstva, ki je ključno pri zagotavljanju hrane za prebivalstvo, in zmanjšanje obremenitev okolja in podtalnice (bogatenje podtalnice, omejitve onesnaženja okolja preko namakalnih sistemov, cevovodov).
8. **Sedimente** še vedno obravnavamo kot odpadke, a so več kot to. Ob primernem tretiranju/obdelavi jih je mogoče izrabiti za kmetijstvo kot sekundarne surovine, ipd.

* * *

Navedeni zaključki dopolnjujejo in nadgrajujejo zaključke posveta »*Slovenija prihodnosti v luči podnebnih sprememb - je zadrževanje vode nuja ali možnost v procesu prilagajanja podnebnim spremembam*«, ki so ga organizirali Državni svet Republike Slovenije, Slovenski nacionalni komite za velike pregrade, Zveza društev gradbenih inženirjev in tehnikov Slovenije ter Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani 30. 1. 2020. S takratnimi zaključki se je seznanil Državni svet Republike Slovenije preteklega mandata na 26. seji 26. 2. 2020 in pozval Vlado Republike Slovenije, da zaključke posveta prouči in se do njih opredeli, vendar njenega odziva ni bilo.

Zaključki posveta »*Slovenija prihodnosti v luči podnebnih sprememb - je zadrževanje vode nuja ali možnost v procesu prilagajanja podnebnim spremembam*« so bili:

1. V zadnjih letih se vse pogosteje srečujemo s pojavom hidroloških ekstremov. Vse od leta 2000 skoraj ne mine leto, da Slovenije ne prizadenejo hidrološki dogodki izjemnih razsežnosti. Izmenjava sušnih in poplavnih dogodkov je postala že skoraj stalnica. Zaradi vremenskih ekstremnih dogodkov, kot so suše, poplave, neurja in drugi vremenski ekstremi (npr. žled), je treba ukrepati in posledice omiliti ter tako obrniti trend večanja škod, ki rastejo sorazmerno z intenziviranjem hidroloških ekstremov. Podnebne spremembe pa ne prizadenejo le posameznika in

družbenega okolja, temveč tudi naravo, posledično pa vplivajo tudi na njeno biotsko raznovrstnost.

2. Voda je eden izmed tistih redkih obnovljivih naravnih virov za pridobivanje energije, ki se najbolj prilega načelom trajnosti. Pri načrtovanju rabe vodnih virov je treba stremeti k smotni in trajnostni razvojni rabi teh, da bodo zadoščali potrebam ljudi, obenem pa v največji možni meri omogočili ohranjanje naravnih razmer in s svojo pojavnostjo v prostor vnesli dodano vrednost.
3. Spremembe podnebnih dejavnikov, ki vplivajo na vodni krog, se odražajo tako na pretočnih režimih slovenskih rek kot tudi na njihovi spremembi fizikalnih lastnosti (npr. temperaturi). Zaradi spreminjajočih hidroloških dejavnikov in vse bolj neenakomerne porazdelitve padavin upravljanje vodotokov, ki temelji zgolj na ohranjanju zatečenih razmer, v prihodnje ne bo zadoščalo. Učinkovita politika upravljanja z vodotoki brez ustrezne spremembe strategije upravljanja vodotokov in vlaganj v ohranjanje kot tudi v zadrževanje in akumuliranje vodnih količin v bližnji prihodnosti ne bo več mogoča. V takih okoliščinah postaja vloga vodnih zadrževalnikov v procesu prilagajanja na podnebne spremembe vse pomembnejša, saj ti predstavljajo najučinkovitejši način, s katerim lahko uravnavamo hidrološka nihanja in zmanjšujemo vsakoletno škodo zaradi sprememb režima odtoka.
4. Najpogosteje izpostavljeni zadržek pri gradnji in umeščanju pregrad in zadrževalnikov v prostor je vpliv na okolje, ki je praviloma opredeljen kot uničujoč poseg v prostor z nepovratnimi posledicami za okolje in prostor. Pri tem so pogosto prezrta stališča sektorskih in strokovnih organizacij, ki temu nasprotujejo. Umestitev pregrad in zadrževalnikov v prostor seveda pomeni velik vpliv na zatečeno stanje, a pregled stanja slovenskih pregrad kaže, da v večini primerov ne gre za nepovratne uničujoče vplive na okolje in da njihova prostorska umestitev ponekod vnaša celo novo - dodano vrednost v okolje in prostor. Na večini zadrževalnikov in pregradnih objektov v Sloveniji - v več kot 78 % vseh objektov, namenjenih akumuliranju in zadrževanju vode - so se namreč tudi po izgradnji ohranile ugodne razmere za številne ogrožene vrste ali pa je prav izgradnja botrovala vzpostavitvi takih razmer, zaradi česar so objekti uvrščeni na sezname območij posebnega naravovarstvenega pomena.
5. Zavedati se moramo, da živimo v okolju, ki je zaradi naših posegov in potreb že močno preoblikovano. Vztrajanje pri tem, da se zdaj prepusti naravi prosta pot povsem brez človekovega poseganja, ne daje zagotovila, da nekatere rastlinske ali živalske vrste ne bodo izumrle (npr. Krakovski gozd). Z ozirom na napovedi, ki predvidevajo zmanjševanje količin padavin in spremembo padavinskega režima, upad srednjih pretokov in višanje temperature vodotokov, lahko upravičeno sklepamo, da bo, brez ustreznih ukrepov, ki bodo pripomogli k blaženju hidroloških ekstremov, težko zagotavljati razmere za življenjske združbe, kot jih poznamo, kar bo močno vplivalo tudi na biotsko raznolikost.
6. V luči družbenih, okoljskih in gospodarskih koristi, ki jih imamo od vodnih akumulacij in pregrad, je nujno vzpostaviti pametnejši okvir upravljanja vodnih virov, tudi glede na dejstvo, da je bila prav zaradi enostransko ali celo neustrezno predstavljenih dejstev (navkljub podatku, da večina pregrad, ki zadržujejo vodo,

tudi po izgradnji zagotavlja ali celo vzpostavlja razmere, ki so ugodne za razvoj in ohranitev habitatov ter bogatitev naravne pestrosti) zadnja vodnogospodarska pregrada zgrajena leta 2008.

7. Pregrade in akumulacije skupaj z drugimi gradbenimi in negradbenimi ukrepi predstavljajo ključni sistem v okviru celovitega upravljanja z vodnimi viri in vzpostavitve odpornosti narave in družbe na klimatske spremembe. Na tehnični in institucionalni ravni si je treba prizadevati za iskanje kompromisa med deležniki z različnimi stališči, ki bi se jih moralo zblížati za skupno blaginjo.
8. Le malo verjetno je, da bo politika nasprotovanja gradnji pregrad in zadrževalnikov dala pozitivne rezultate. Razumsko bi se morali usmeriti v iskanje kontaktnih točk in posredovanje med deležniki z različnimi stališči. Konstruktivno sodelovanje različnih strani je ključ do učinkovitih rešitev za trajnostni razvoj.
9. V strateškem dokumentu Nacionalni energetske in podnebni načrt (NEPN) in Okoljskem poročilu za Nacionalni energetske in podnebni načrt (OP za NEPN) se pojavljajo zavajajoče trditve in povsem napačni podatki in interpretacije tako o vplivu pregrad in akumulacij na okolje kot tudi o vplivih drugih tipov OVE na okolje in prostor, na katere so bili avtorji opozorjeni že v času procesa nastajanja dokumentov. Napačne interpretacije so vplivale na zasnovo strategije, ki v predlagani obliki lahko ogrozi tako zagotavljanje energetske zadostnosti in pravičnosti kot doseganje ciljev evropske energetske politike v boju proti podnebnim spremembam. Pred potrditvijo je nujno oba dokumenta - tako NEPN kot OP za NEPN z dopolnitvijo – revidirati in ustrezno popraviti.«

Marko Lotrič
predsednik